

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2021.94.9>

УДК 81.161.2'38

**«МІСТО ТИХЕ, СРІБНОШАТЕ, КОЛИХАНЕ В
КОЛИСЦІ ЗІР...»
(ЕПІТЕТНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІСТА В УКРАЇНСЬКІЙ
ПОЕТИЧНІЙ МОВІ ХХ СТОЛІТТЯ)**

ІВАНЕНКО

Iryna

Ірина Миколаївна,

IVANENKO,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри україністики
Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця
бульвар Тараса Шевченка, 13,
Київ, 01601, Україна
E-mail: ivanenko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1496-050X>

PhD (in Philology), Associate
Professor, Department of Ukrainian
Studies, Bogomolets National
Medical University
13, T. Shevchenko blv, Kyiv, 01601,
Ukraine
E-mail: ivanenko@ukr.net

У статті продемонстровано активність епітетизації образу місто в українській поетичній мові ХХ століття. Наголошено, що ця номінація поєднується з автологічними (прямими, описовими) та металогічними (переносними, образно-оцінними) означеннями.

З'ясовано, що корпус популярних автологічних означень формують характеристики розміру (велике, гігантське, маленьке), віку (нове, старе, давнє, древнє, молоде), розташованості щодо адміністративного центру (центральне, провінційне), віддаленості від місця перебування ліричного героя (далеке, близьке), часу (ранішнє, вечірнє, нічне). Також традиційним для української поетичної мови є вживання номінації місто та конкретних назв міст із присвійними займенниками моє, наше.

Констатовано, що в металогічних епітетах до образу місто матеріально-предметний план поступається емоційно-експресивному, асоціативно-образний зміст переважає над номінативним. У семантичній структурі таких конструкцій домінують семи 'візуальне сприйняття', 'аудіальне сприйняття', 'психологічне сприйняття', 'історична конотація'.

Підсумовано, що загалом епітетизація відбиває і реалістичний, і образно-символічний, філософсько-узагальнений зміст

означуваного образу. **Місто** – це водночас і географічний об'єкт, і естетизований художній простір, в якому відбувається самоідентифікація ліричних героїв.

Ключові слова: українська поетична мова ХХ століття, образ **місто**, епітет, епітетизація.

Іменник *місто* – один з активно епітетизованих образів української поезії ХХ століття. Навколо цього поняття групуються численні епітети з прямим, описовим значенням (автологічні) та з переносним, образно-оцінним (металогічні).

До автологічних, описово-логічних прикметникових означень, зафіксованих у мові української поезії ХХ століття щодо дистрибута *місто*, належать:

– характеристики розміру – *велике, гігантське, маленьке*, пор.: *Маленька міщанка великого міста / безжурно зітхнула вві сні* (І. Жиленко); *На маленькій планеті у великому місті / Сходить вечір на синє, на сизе й сумне* (М. Вінграновський); *У місті великім, в зимовій квартирі / таку золоту навела чистоту* (І. Жиленко); *Повільно сніг летить з небес сторіч. / Примарними стають міста великі* (С. Йовенко); **Велике місто** / *рожевих пірамід / на синіх пісках неба* (Ю. Тарнавський); *Дев'ята вже давно – / потоп великих міст. / Міцкевич у кіно / пішов* (В. Неборак); *За день обличчя сірі, як тремпанги. / Глухе двигіння титанічних струн. / Гігантське місто витискає штанги – гуп-гуп, гуп-гуп, гуп-гуп, гуп-гуп!!!* (Л. Костенко); *Слави, слави, слави! – урочисті, / Тихі, диві, радісні й сумні. / На землі жило маленьке місто, / З іменем прослави полинів* (С. Кузьменко);

– характеристики віку – *нове, старе, старесеньке, давне, прадавне, древнє, відвічне, молоде, молодесеньке*, пор.: **Нові міста** *ми будемо, / Старі нас будують* (В. Вовк); *Ми пройшлись хребтами хідників / у низ старого міста* (Б. Бойчук); *дворик сутінковий / старого міста. Стіл. Вино. Свіча. / І два вікна про щось своє мовчать – / освітлене і загадкове* (І. Жиленко); *будяться міста прадавні під пісками* (Б.-І. Антонич); *От він, прадавній Київ, / мій незрадливий друг, поради́к мій старий* (М. Рильський); *А місто наше старесеньке. / І трохи життям потріпане, / як цей ось старий із песиком, / на лаві старій, під липою. / Як ветхий буфет, де пенсія...* (І. Жиленко); *О давнє місто, звикле до облоги, яка тривожна в тебе буде ніч!* (Л. Костенко); *Козацька тверджа, давній Чигирине, уламок*

слави серед цих полів (Л. Костенко); **Чернігів дремен**, наче нічка (А. Мойсієнко); *Уночі іскристо / Святили зорі свої відвічний Львів* (В. Вовк); *Не минайся мені. Я вже прошу судьбу. / Я вже прошу судьбу – могікан з могіканів – / Я вже човен в снігах. Я в снігу вже гребу. / Лиш Десна молода... молодесенький Канів* (М. Вінграновський). У розглядуваній групі звертаємо увагу на системну сполучуваність прикметників із значенням «вік» із назвами конкретних міст – *прадавній Київ, давній Чигирин, Чернігів дремен, відвічний Львів*;

– характеристики розташованості щодо адміністративного центру – *центральне, провінційне*, пор.: *є ще ці провінційні / містечка збудовані / за Магдебурзьким правом / із площею яка неодмінно називається Ринок* (В. Махно); *грішне без гріха глухе містечко / тряслось, гойдалось, мов драговина* (В. Стус); пор. **глухий** – «Віддалений від культурних центрів, відсталий» [СУМ II: 88];

– характеристики віддаленості в просторі від місця постійного або ситуативного перебування ліричного героя – *далеке, близьке*, пор.: *бути населеним пунктом, через який я неодмінно пройду, вирушаючи у далеке місто Київ на постійне проживання* (В. Голобородько); *місто для нас / було лише містом / достатньо далеким і близьким / аби не збивати нас з ритму* (М. Савка);

– характеристики стосовно часу (історичного періоду, частини доби, пори року тощо) – *ранішнє, вечірнє, нічне*, пор.: *у вечірнім місті плакали трамваї, / пропадали сльози сині на дротах* (В. Сосюра); *летить по вранішньому місту, / мов кристал палаючий, трамвай* (І. Жиленко); *Надвечір все примирено і чисто. / І, пильнощі розтринькавши за дня, / вечірнє сонце у вечірнє місто / впускаю, мов троянського коня* (І. Жиленко); *А із вітрин великих / сяяв йому зловісно / чотирикутний, дикий / міста нічного / Місяць!* (І. Жиленко).

З огляду на актуалізацію зафіксованого в СУМ прямого лексичного значення «1. Якого раніше не зустрічав, не знав, не бачив, не чув і т. ін. хто-небудь; невідомий. <...> 3. розм., До якого не звук хто-небудь; незвичний» [СУМ V: 321] автологічними вважаємо також сполуки *незнайоме місто, незнаний Львів, незвіданий Львів: мисль тримається в світлі ліхтаря / о це незнайоме місто* (В. Цибулько); *Недоля вже нитку сурову снує, / а згадую знову і знову / в каміння вмуроване серце твоє, / незнаний, незвіданий Львовє* (Д. Павличко).

Важливі автологічні одиниці позитивно-оцінного епітетного ряду – прикметники *красиве, прекрасне*. З одного боку, вони характеризують зовнішній вигляд міста, а з другого – вербалізують особливості його сприймання ліричним героєм. Таку поетичну сполучуваність засвідчує і родова номінація *місто*, і назви конкретних міст України і світу: *Руан, Руан...* *Така висока вежа. / Красиве місто, що і говорить* (Л. Костенко); *крила згору зносить у надії, / воскресаючи, прекрасний Львів* (М. Рильський); *Я вперше в Києві. Це місто – / прекрасне, як усмішка долі* (Л. Костенко).

Протилежну негативну оцінність прочитуємо в логічно-описових епітетних сполуках *забруднене місто, покинуте місто*, пор.: *ми самі канонічні як розріз очей / рятівна ворожба від підлоги до стелі / а забруднений місяць тече і тече / і забруднене місто під ноги нам стелить* (І. Андрусяк); *викришиться білим по червоному / на солодку паморозь листа / агіографічними іконами / заростуть покинуті міста* (І. Андрусяк).

Периферизацію прямого лексичного значення «Прикм. до князь. // Належний князеві» [СУМ IV: 199], а отже, втрату автологічності й набуття образно-експресивного звучання демонструє часто вживане щодо номінації *місто* означення *княже*. Розглядувані контексти засвідчують його виразну історичну конотацію: *Вже так натомився за краєм своїм тужити, / що вірши, здавалось, ридають уже під пером. / Ходив по горі і дихав на повні груди. / Оце вже я дома?! – аж віри очам не йму. / І княжого міста прадавні дивні споруди / уламками фресок з землі усміхались йому* (Л. Костенко); *Отут, на руїнах княжого міста Родні, / над берегом чистим моєї святої ріки, / на славі минулій стою у безславнім сьогодні, / з минулої слави дивлюсь у прийдешні віки* (Л. Костенко); *мої брати – боривітри / а я лебідка / сестра – галіонська статуя / на кілі ковчега / сестра – біле диво / полянське / зародили поля / зашуміли бори Боричева / повстав город мов марево / я сплеснула руками / і річкою стала / щоб у плесі схвати обличчя / княжого города* (В. Вовк).

Інтимізоване звучання мають контексти, в межах яких номінація *місто* поєднана з присвійними займенниками *моє, наше*: *Місто моє розправляє / натомлені плечі. / <...> Місто моє / неземною росю щебече* (П. Перебийніс). Цей тип аксіологічного наповнення підтверджує також контекстна синонімізація зі сполукою *мої світи*: *І чорні квіти виростають з вікон / у місто, в небо, у мої світи* (І.Калинець). Прикметно, що

дуже часто така інтимізація стосується Києва, з яким автора чи ліричного героя пов'язують особисті стосунки і особистий життєвий досвід: *Мій Києве, гайда до неї. / Гайда, мій Києвелістопад... / В багряно-сизому інеї, / У сизо-збурену небопадь / Здійми мені хоча б якесь / Літатенятонько нещасне. / Мій Києве, надія гасне. / У тремі серця я увесь* (М. Вінграновський); *А у нашім Києві – свобода. / Тут ні етикетів, ані моди. / Ані банків, ані казино. / Тут дешеві джинси і вино. / Йде двірник. За ним біжить двірняжка. / Продають із діжки хлібний квас. / І дешевий барик нарознашку / смачно диха кавою на нас. / З платівки волає каватину / вічний авантюрник Фігаро. / А художник продає картини. / А коти полюють на ворон. / Доц іде повільно, ледве-ледве* (І. Жиленко); *Це щастя, як життя, одне й безкрає, – / І в тому знак його, що сонце сяє, / Тече Дніпро і Київ наш стоїть* (Д. Павличко).

У металогічних епітетних характеристиках матеріально-предметний план образу *місто* поступається емоційно-експресивному, метафоричному, асоціативно-образне слововживання переважає над прямим, номінативним. У семантичній структурі таких епітетних конструкцій домінують семи 'візуальне сприйняття', 'аудіальне сприйняття', 'психологічне сприйняття', 'емоційне сприйняття'.

У сегменті художніх означень із домінантною семою 'візуальне сприйняття' звертаємо увагу на розгалуженість колірно-епітетного ряду. Систематично поєднуючись із компонентами цього ряду, образ *місто* окреслюється як *біле, жовте, зелене, синє, сіре, сиве, чорне, золоте*. Пор.: *Містечко в сяйві ночі біле. / Невже ж тут друзів не згадають? / Росли ми разом і п'янили, / кохаючи палких дівчат* (Б.-І. Антонич); *Гудки патруль над ранком дзвонять в білім місті* (Б.-І. Антонич); *Знову перекреслить неба синь безмірну / зір падучих лінія крива. / Місто біле <...> / з мли, немов з уяви, вплива* (Б.-І. Антонич); *Ввижаються ще ночі фіялкові, / Як пахоці вливалися вікном, / І сон дитячий в мантії шовковій / Стелив мені мережане рядно. / І теплі зорі над зеленим містом* (В. Вовк); *Йдуть люди жовтих міст, і їхні очі сяють, / хоч смуток вглиб ховають, мов гірке насіння* (Б.-І. Антонич); *На маленькій планеті у синьому місті / Сходить вечір на синє, на сизе й сумне* (М. Вінграновський); *Над синім дощем чи над синім безоднім містом – / Ліхтарі понад синім бездомним дощем* (А. Мойсієнко); *серед зим / ідем надвечір містом сірим, / і крізь чаклунське скло сльози, / крізь*

сутінки і гострий щем – / в глухій стіні – Зелена Брама! (І. Жиленко); Заснули люди в **чорнім місті**, / під ковдрами леліють сні. / Твої мрії не помістять / цей світ безкрайї та тісний (Б.-І. Антонич); місяць мертвий, місяць синій / відчиняє п'ять брам ночі / над **містом чорним та іскристим** (Б.-І. Антонич); **Київ тепер – до весни – золотий**. / Дахи золоті. Горобини. Вітрини. / Брюнети, блондини, шовки, габардини (І. Жиленко).

Звертаємо увагу на те, що в складних епітетах елемент *сиво-* зазвичай втрачає колірну семантику, переміщується в тематичну зону «дуже давній, старий». Зокрема, цю закономірність простежуємо щодо означень до урбаноніма *Львів*: *Ти синів найкращих, сивоглавий Львове*, / Обираєш нині на новий похід (М. Рильський); *На віковім кладовищі / У сиво-зеленому Львові / Здіймаються вище і вище / Багрянні сузір'я кленів* (П. Воронько).

Ускладнену семантику й інтенсифіковану оцінність образу *місто* виражають складні прикметники з колірною ознакою на зразок *злотоверхе, срібношате, білокриле*: *Не тільки злотоверхе місто* (І. Калинець); *Була зима і сніг пухнастий, / І приємає синій, як сапфір, / І місто тихе, срібношате, / Колихане в колісці зір* (В. Вовк); *Як же день отой забути, / Переяслав сонцекрилий, / Що осяяв булавою непокірливий Богдан!* (М. Рильський); *Падав сніг на місто білокриле, / І в тумані жовті ліхтарі / нам привітно й тепло так світили / у сніжников і промінні грі. / <...> / Скільки днів пройшло і пролетіло, / але в серці й досі ще та ніч, / і туман, і місто білокриле, / і гудків призивний дальній клич* (В. Сосюра). Засвідчені в поезії В. Сосюри та М. Рильського образи *місто білокриле, Переяслав сонцекрилий* акцентують характерну української поетичної мови метафоричну ознаку 'крилатість'.

Художні означення з домінантною семою 'аудіальне сприйняття' формують епітетний ряд *крикливе, гамірливе, стодзвонне*, пор.: *Я тікаю від себе, від муки і втоми, / Від крикливих окатих міст* (В. Симоненко); *як зійшов із гір до гамірливих міст, / у злиднях і невдачах не кляв ніколи долі та не ганив, / глядів спокійно на хвиль противних гурагани* (Б.-І. Антонич); *Одпливав стодзвонний Київ, з пам'ятником гірка...* (І. Нехода); *Ринок дзвінкобрукий / Ляцав возами, кроками: життям!* (В. Вовк).

Художню естетику означень із домінантною семою 'психологічне сприйняття' (*страждальне, розтерзане, змучене*,

втомлене, трагічне, горде, неймовірне, невинне, предивне, зачароване, химерне, безсмертне, беззахисне, нерозпізнання, грішне тощо) визначає їх образність та емоційне забарвлення: **Нерозпізнання місто дороге** / відкрилося колючим скалком щастя (В. Стус); **Знову перекреслить неба синь безмірну** / зір падушких ліній крива. / **Місто дивно біле, майже неймовірне**, / з мли, немов з уяви, вплива (Б.-І. Антонич); **Предивні, зачаровані міста** / з рудого порошна й рябої мерви. / **І пасма вулиць сплетені, мов нерви** (Б.-І. Антонич); **Ах, місто химерне!** / Тобі не до мене (П. Перебийніс); **спускаються, загорнені у хмари**, / **далекі землі і міста чудні** (І. Жиленко); **за муrom цим одним**, / **за другим, п'ятим ачи сотим муrom** / **дрімучий Київ** здибався буй-туром: / **лукавим косить оком і незлим** (В. Стус); **беруться за руки** – / **впасти бояться з летючого Києва** / в космічну безодню (В. Неборак); **на порталі, вище брам і веж** / **твого стокрот розтерзаного міста**, / **стойть твій твір у відблисках пожеж** (Л. Костенко); **позіхнуло трагічне місто** Львів, / **мов гер таємний радник** (Ю. Андрухович).

Значна частина таких епітетів мають антропоморфізувальний характер, оскільки вони переносять на образ міста ознаки:

– психоемоційних станів людини – «втома», «страждання», пор.: **Ти** – у кожнім вікні наших **втомлених міст** / і у кожній зіниці котів на карнизах (І. Жиленко); **Ніч струмить в моє страждальне місто** (І. Калинець);

– рис характеру людини – «гордість», «ніжність», «доброта», «беззахисність», «лукавість»: **В мереживі крутих провулків горде місто ювелірень**, / <...> **тепер в трояндах пострілів змінє ніч у день багровий** (Б.-І. Антонич); **ніжних міст розсипані суцвіття** (О. Забужко); **Умань! Добра ласкава Умань**. / **Хмари в небі** – мов сива шаль. / **Я люблю у Софіївці думать**, / **Із минулого знявши вуаль** (В. Симоненко); **Місто беззахисне** / **стойть, опустивши руки**, / **перед Війною** (І. Жиленко); **Я ж махонула в лотерею грать** / з **лукавим містом**, з долею, з випадком (І. Жиленко);

– моральності чи аморальності людини: **там** / **трохи нижче** / **де місто впадає в інші** / **так само невинні міста** / **ти розкинеш величезну сіть поміж берегами** / і **ловитимеш їхні ще теплі провини** (І. Андрусак); **грішне без гріха глухе містечко** / **тряслось, гойдалось, мов драговина** (В. Стус).

Інший тип епітетної персоніфікації пов'язаний із перенесенням на образ міста зовнішньопортретних ознак людини або

ознак її фізичного стану: *Могильний вітер з тих ярів повіяв – / Чад смертних вогнищ, тіл димучих згар. / Дивився Київ, гнів-нолиций Київ, / Як в полум'ї метався Бабин Яр* (М. Бажан); *сонне місто тулиться у мряці* (В. Вовк); *Я трішечки краси-ва і трішки поетеса. / Містечко хворе морем. І маки біля ніг* (І. Жиленко).

Як слушно стверджує Т.І. Гундорова, в українській художній літературі ХХ століття «місто постає як структурований простір, поділений на квартали, будинки, квартири, з властивими їм темпоритмом і ландшафтом» [Гундорова]. І реалії, які структурують цей простір, конкретизують його соціальну та культурну інфраструктуру, теж розвивають характерні епітетні мікропарадигми. Передусім це спостереження стосується епітетних сполук із лексемами – назвами характерних для урбаністичного топосу:

– будівель, закладів та установ – *будинок, будівля, кіно-театр, театр: ставлять якнайвищі / будинки, / щоб важче / було жити тілом* (Ю. Тарнавський); *Сірий будинок із рядом безіменних дзвінків. / Натискаю одну за одною ці нагнітки зеленого ранку* (В. Вовк);

– об'єктів ландшафту – *парк, сквер: В міському чахленькому скверіку / дощ лікував мою істеріку* (І. Жиленко); *Кипить у силі і красі / весняних скверів шумна піна. / Я викликаю, мов таксі, / веселим посвистом дельфіна* (І. Жиленко); *Не пам'ятаю, парк / чи сквер міський зібрав великий натовп / щасливих таволовів* (В. Стус); *я певна, що того ранку / Поет <...> пішов до сусіднього ще листяного парку / Дозволити леготам розчесати брову / І подихати миром голубів і безгрішних білок* (В. Вовк); *Там промінь на грифонах рожевів, / Самотні парки слались злотолистом* (В. Вовк);

– різновидів транспорту – *авто, трамвай, метро: Незграбно припарковане авто / Чека на перший ранішній пором* (А. Мойсієнко); *пролетів веселий трам* (В. Сосюра); *трамвай веселий блискає в темних калюжах* (Михайль Семенко); *трамвайі пополу́дні! / Теплі, дерев'яні* (І. Жиленко); *внизу трамвай сумирно повз – / такий порожній, мов нікому діла / вже не було* (Ю. Андрухович).

Отже, епітетні структури – характеристики реалій міського простору у мові української поезії є важливими елементами поетики урбанізму.

Численні мікроконтексти, які в художній формі відтворюють соціально-просторову модель міста, пов'язані з описом просторових фрагментів *алея*, *бульвар*, *вулиця*, *провулок*, *завулок*, а також реалій *тротуар*, *пам'ятник*, *ліхтар*, *асфальт*, *брук* тощо. Художньо-мовним портретам міста вони надають характерної просторової конкретності. У поетичній мові відповідні номінації засвідчують активну і різнопланову епітетну сполучуваність: *студентка яку випадково зустрів / на порожній вулиці* (В. Махно); *Алея довга і порожня, старанно взгорнута у ніч* (В. Стус); *А я дивлюсь на ріки темних вулиць, / на голови веселих ліхтарів* (Л. Костенко); *вулиця синьою дамі здалась* (І. Жиленко); *П'ю за нашу осінню дружбу. / І за кави гіркий нектар. / За веселу твою байдужість / до моїх поетичних чар. / За роки, котрі нас минули, / або ми проминули їх. / І за скрипки тоненьких вулиць* (І. Жиленко); *В мереживі крутих провулків горде місто ювелірень, / <...> / змінєє ніч у день багровий* (Б.-І. Антонич); *вулиця Микільсько-Ботанічна / покотить вниз затрав'янілий брук* (І. Жиленко).

За спостереженням Л.С. Прокопович, «в українській поетичній мові другої половини ХХ ст. послідовно відтворено таку прикметну ознаку простору міста, як його “наповненість” ліхтарями» [Прокопович 2013: 94]. Це спостереження дослідниці розвинемо, простеживши епітетну сполучуваність номінації *ліхтар*.

Естетизацію поетизму *ліхтар* як компонента поетичного мовообразу міста здійснюють традиційні епітети (кологоративи *жовтий*, *срібний*, автологічна характеристика *старий*) та оказіональні, індивідуально-авторські означення (*зелений*, *вишитий*, *веселий*). Пор.: *Падав сніг на місто білокриле, / і в тумані жовті ліхтарі / нам привітно й тепло так світили / у сніжинок і промінні грі* (В. Сосюра); *Старі ліхтарі подибали / На площу з сухою криницею* (В. Вовк); *Крамничка загубилась межі площ. / Там сутінь. Довгоносий антиквар. / Над ним зелений вишитий ліхтар / на білу стінку проектує дощ* (І. Жиленко); *голови веселих ліхтарів, / одягнені в малі кашкети з жерсті* (Л. Костенко).

Епітетного мовно-естетичного освоєння зазнають назви архітектурних споруд та їхніх частин – *арка*, *вежа*, *аркада*, *фасад*, *стіна*, *балкон*, пор.: *А на потріпній на аркаді / лиш пугач путькає вночі* (І. Драч); *З високих веж, де годинники, /*

падають самітні години (Ю. Тарнавський); *І весни такі пахучі згустки / Розплескалися об голубий фасад* (В. Симоненко).

Загалом зафіксовані в українській поетичній мові ХХ століття епітетні характеристики різноаспектні і за тематикою, і за оцінністю, засвідчують оцінку міста автором та ліричним героєм. У своїй повноті епітетизація відбиває і реалістичний, і образно-символічний, філософсько-узагальнений зміст означуваного образу.

Єрмоленко С.Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ, 2009.

Кравець Л.В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. Київ, 2012.

Прокопович Л.С. Лексико-семантичне поле «простір» в українській поетичній мові ХХ другої половини ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2011.

Словник української мови: в 11 томах (1970 – 1980). Київ.

Сюта Г.М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття. Київ, 2017.

Halyna M. Siuta, Iryna M. Ivanenko, Zoriana R. Dubravska, Liudmyla M. Mialkowska, Olha Senkovych. Dynamics of stylistic norms in the artistic discourse of the XX century. *Laplage em Revista*. Vol. 7. n. Extra A Jan. – Apr. 2021 (дата звернення: 21.05.2021)

REFERENCES

Yermolenko, S.Ya. (2009). Linguistic and aesthetic signs of Ukrainian culture. Kyiv. (in Ukr.).

Kravets, L.V. (2012). Dynamics of metaphor in Ukrainian poetry of XX century. Kyiv. (in Ukr.)

Prokopovych, L.S. (2011). Lexical-semantic field «space» in the Ukrainian poetic language of the XX second half of the XX century: author's ref. dis. ... cand. philol. Science. Kyiv. (in Ukr.).

Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. (1970 – 1980). Kyiv. (in Ukr.)

Siuta, G.M. (2017). Quoted thesaurus of the Ukrainian poetic language of XX century. Kyiv. (in Ukr.)

Halyna M. Siuta, Iryna M. Ivanenko, Zoriana R. Dubravska, Liudmyla M. Mialkowska, Olha R. Senkovych (2021). Dynamics of stylistic norms in the artistic discourse of the XX century. *Laplage em Revista*. Vol. 7. n. Extra A Jan. – Apr. (date of application: 21.05.2021)

Статтю отримано 23.03.2021

Iryna Ivanenko

«THE CITY IS QUIET, SILVERY, SWAYING IN THE CRADLE OF VISION» (EPITHET CHARACTERISTICS OF THE CITY IN THE UKRAINIAN POETIC LANGUAGE OF XX CENTURY)

The noun city is an actively epithetized image of Ukrainian poetry of the twentieth century. Around it are definitions with direct, descriptive meaning (autological) and with figurative, figurative-evaluative (metalogical). Autologous definitions include characteristics of size (large, giant, small), age (new, old, ancient, ancient, ancient, eternal, young), location relative to the administrative center (central, provincial), distance from the location of the lyrical hero. close), time (morning, evening, night).

Also traditional for the Ukrainian poetic language is the use of the nomination city and specific names of cities with epithets beautiful, abandoned, unfamiliar, with possessive pronouns my, our.

In many epithets to the image of the city material-subject plan is inferior to the emotional-expressive, metaphorical, associative-figurative word usage prevails over the direct, nominative. The semantic structure of such constructions is dominated by seven 'visual perception', 'audio perception', 'psychological perception', 'historical assessment'.

Among the artistic definitions with the sema 'visual perception' the most branched color-epithet series - white, yellow, green, blue, gray, gray, black, gold. Carriers with a color sign (golden-topped, silver-haired, white-winged) are carriers of complicated semantics and value.

The aesthetics of definitions with the dominant family 'psychological perception' (suffering, torn, exhausted, tired, tragic, etc.) is determined by their imagery and emotional coloring.

Anthropomorphic epithets transfer to the image of the city signs of psycho-emotional states (fatigue, suffering), character traits (pride, tenderness, kindness, insecurity), morality or immorality (innocence, sinfulness), as well as external portrait traits or signs of human physical condition.

Characteristic epithet microparadigms develop realities that structure the city space, specify its social and cultural infrastructure.

In general, epithetization reflects both realistic and figurative-symbolic, philosophical-generalized meaning of the image of the city. It is both a geographical object and an aestheticized artistic space in which lyrical heroes self-identify. Such a complex nature of the image opens up prospects for its broad interpretation.

Key words: Ukrainian poetic language of the XX century, image of the city, epithet, epithetization.